Число 49. Львів дня 5. (18) Грудня 1902. **Річник VI.**

СВОБОДА

Політичне, просьвітне і господарске письмо для народу.

Виходить що тижня в четвер.

Редакция і адміністрация: Львів, ул. Баторня 24.

Видає і за редакцию одвічає: Вячеслав Будзиновский.

Предплата на цілий рік стоїть 4 корони.

За анонси платить ся 20 сотиків від стрічки.

Рекламациї вільні від оплати.

Галицке дерево.

Так богатий в лїси край, як Галичина, має дерево для цїлого сьвіта, лиш не для руского народу. Сотки тисячів ваґонів дерева іде що року за границю, лиш руский хлоп мерзне, бо не має чим запалити в хатї. Мілїони стягають за дерево до своїх карманів, але не рускі хлопи, тільки пани і гандлярі, котрі нищать безпощадно лїси і прямо голять наші горі Причиною рабівничої господарки в наших лїсах є се, що через низькі тарифи желїзниць на перевіз дерева властителї лїсів і гандлярі мають мілїонові зиски. За пару лїт готово не стати в нашім краю одної деревини.

Вивіз наших лїсів грозить в недалекій будучности великим нещастєм для нашого краю. В Дальматиї була лїсиста і дуже урожайна околиця Карст (Крас) Розбишацкі підприємцї збрили всї лїси і від сеї пори цїлий сей край перемінив ся в пустиню, бо через брак лїсів висохли всї жерела і всї ріки. Таке грозить Галичинї, коли низькі желїзничі тарифи будуть дальше улекшувати вивіз наших лїсів за границю. Як би перевіз коштував богато, то пани і гандлярі перестали би вивозити наше дерево, бо їм се не приносило би мілїонових зисків і наші гори не сьвітили би лисиною.

Вивіз наших лїсів не лиш пошкодить нашій земли; він шкодить також нашим селянам, нашим міщанам.

Через те, що наші гандлярі мають контракти з заграницею на величезні доставы дрова мусять передовсїм наситити деревом заграницю А ся заграниця є ненаситна. У нас продають лиш се дерево, которого вже не мож вивезти за границю. Як би фрахт на дерево коштував богато, то дров не вивозили би за границю тілько спродавали би его у нас. Тогди дерево було би у нас танше Сего року у Львові за сяг дров треба заплатити 31 до 32 корон. Як би его не вивозили за границю, то сяг коштував би у Львові не більше, як 20 корон

Руский хлоп не може тепер докупитись дров; купує хиба тілько богач і то платить дуже дорого. Богато панів навіть не хочуть знати о хлопах; дерево висилають за границю, а хлопови навіть за найбільші гроші одного патика не хочуть спродати Як би панам тяжше було вивозити дерево за границю, то они прийшли би самі до хлопа, кланялиб ся єму низенько аж до ніг і просили би плаксивим голосом: „Браце влосьцяніне, куп собі сонґ джева за 10 корон“. Руский хлоп дістане дерево доперва тогди, коли треба буде богато платити желїзници за перевіз дерева.

В послїдних часах хотїла ратувати руских хлопів желїзниця Фердинанда, тота що іде від Кракова до Відня. Ся желїзниця і сама хотїла заробити і допомогчи рускому хлопови Ся желїзниця підвисши мала оплату за перевіз галицкого дерева до Відня Пани були би менше вивозили, в краю було би лишило ся більше дерева і пани були би мусїли се дерево відступати по низшій цїнї хлопам.

Але що стало ся? Польські посли, котрі боять ся, аби рускому народови не стало лекше; ті посли, котрі хочуть, аби руский хлоп замерзав в зимі без палива, наробили великого крику. Они внесли в державній радї інтерпеляцию до правительства, як оно сьміло позволити желїзници підвисшити тарифу на дерево

Руский народ повинен тепер на вічах обговорювати сю справу і кожде народне віче повинно висилати до правительства петицию, аби оно на державних желїзницях потроїло заплату за перевіз галицкого дерева за границю, та, аби перло на приватні желїзницї, щоби і они зробили так само.

Галицке дерево повинно передовсїм бути для Галичан Як довго руский хлоп дзвонить зубами від зимна, так довго ні оден галицкий патик не повинен пійти за границю.

Дивіть ся під свій ніс!

До людий, котрі видять чуже під лїсом, а слїпі на се, що мають під носом, належать посли „славяньского союза“ в радї державній, до котрого належать **хрунї над хрунями** ті рускі посли, котрі вийшли против волї народу.

Телеґрами з Відня донесли нам, що „славяньский союз“ скликує у Відни віче, на котрім буде обговорена розбишацка господарка Турків в Македониї Се віче має запротестувати против гноблення славяньских народів в Македониї

Чи рускі посли, що належать до „славяньского союза“ забули, яка є господарка в Галичинї, чи они забули, як солодко живе ся рускому народови в тім краю?! Чи не лїпше було би вимести насамперед сьмітє з власного обійстя, виймити насамперед стебло з ока галицкого славянина, а доперва потому витягати бальку з ока турецкого султана?!

Скличте насамперед віче в справі неладу пануючого в Галичинї; запротестуйте против ґвалтів і насильств, якими нищать руский народ, якими члени польского кола і рускі хрунї здобувають посольскі мандати і дістають право рішати о судьбі руского народу. Коли се зробите, то доперва тогди будете могли протестувати против анархиї і насильств в Туреччинї. Не робіть так як той, котрий укравши мошонку, кричить: „ловіть злодія!“

Страйкова відозва.

В часї страйку видано в Чернівцях відозву, котра не дістала ся до рук людий, бо прокуратория сконфіскувала і знищила цїлий наклад. Для доповненя історії о страйковій роботї нашого сторонництва, подаємо тепер інтерпеляцию в справі сеї конфіскати.

Інтерпеляция посла дра Коса і товаришів до мінїстра судівництва в справі конфіскати відозви „Братя хлопи!“

Прокуратор в Чернівцях сконфіскував слїдуючу відозву.

Братя Хлопи!

Ріжні псюки і фарбовані лиси, особливо підкуплені панами ґазети, котрі, хоч проливають слези над хлопскою нуждою, продають потайки хлопску справу полякам і тримають з панами, обріхують вас, що страйкувати гріх, за котрий є кара божа.

Заки повірите брехунам, прочитайте собі сьвяте письмо. Сьвяте письмо каже цїлком инакше.

Страйк є усьвячений божим і людским правом, бо страйк хоче тілько знищити зло і гріх против двох найважнїйших обовязків любови Бога і ближнього, страйк хоче усунути людску кривду.

„Як може хтось Бога любити, котрого не видів, коли ближнього ненавидить, котрого видить? (Йоан I. 4).

„Горе тому, у негоже ближний робить за дурно і не заплатить єму! (Ерем.)

„Прийдіть нинї богаті! плачте і ридайте о лютих часах, що йдуть на вас! То задержана у вас плата робітників, що робили на ваших полях кличе, і голос женцїв дійшов до Пана Ангелів! (Апост. Яков).

„Горе вам пани, яко накладаєте на людий тягарі не до знесеня, а самі і пальцем одним не доторкаєте ся сих тягарів.

Пошукає ся тепер кров всїх, котру ви проливали від віків.

Горе вам! бо ви взяли ключ знаня і науки, ви самі не скористали, а тим, котрі хотїли користати, ви заборонили (Лука 6).

„Гідний є робітник своєї заплати“. (Лука 10)

„Зітріть довги бідних“ (Ісая).

Так ґоворить сьвяте письмо.

Отже не вірте польским ксендзам, бо тепер знаєте, що страйк є божою справою. Страйк побиває гріхи закаменїлих грішників. Коли ви страйкуєте, то сповняєте боже дїло ви назад заводите права Христової віри і єї ворогів навертаєте до віри.

Хоч они звуть ся католиками, то ВИ учите їх о любови ближнього;

ви ратуєте свої родини від голодової смерти;

ви платите за кривди, які терпіли ваші батьки і прадїди

Страйки суть мечом божим, котрим заплатите за всю кривду, яку вам зроблено: за 700-лїтну неволю, за вашу темноту, за ваші ниви, за ваші лїси і пасовиска, за індемнїзацию, за пропінацию за податки, котрі за панів платите, за хлїб, котрий видерли вашим дїтям!

Страйк є для вас також заохотою в вірі Христа, аби ви були одною родиною з всїми руками і одною думкою, аби ви стали ся оборонцями віри Христа і єго апостолів.

Отже не вірте опуканцям! Бо коли ви зрадите руску справу і будете тримати з ворогом руского народу, то ви зраджуєте також хлопску справу і тримаєте з панами.

Отже не вірте польским ксєндзам!

Чи хочете, аби вас разом з ними в пеклї пекли і мучили?!

Бо така буде доля тих, що проповідують віру Христа, а направду служать польским панам і помагають їм визискувати хлопів, відвертаючи їх від страйку.

Латинники-хлопи не повинні тужити за Польщею, бо Польща була їх найбільшим ворогом — обдирала їх і обкрадала.

Латинник мусить рука в руку, грудь при груди іти разом з руским хлопом;

мусить свого польского ксєндза ненавидїти так, як ненавидить пана, як ненавидить гріх, як ненавидить чорта, Велзебуба!

Не вірте ґазетам і книжкам, котрі вас відраджують від страйку!

Не вір латиннику ксєндзови; а коли він тобі каже, що ти є Поляк, отже з Польщею тримати мусиш і не сьмієш страйкувати, то плюнь єму в зуби, в єго скотске лице і скажи:

„Я є латинник; але що я дома говорю по руски і мої тато говорили по руски, то я є Русин-латинник і тримаю з рускими хлопами, бо нас одна гнете нужда Рускі хлопи мусять страйкувати, аби зацитькати голод дїтий, бо Бог каже побивати кривду і гріх“.

Отже страйкуйте а будьте сильні і в згодї. Оден за всїх, всї за одного!

„Народу вірувавшему, бі серце і душа едина“ (Діян Апост.).

Комітет.

Підписані питають: Як ексцеленция виправдає сю конфіскату? Відень 21 жовтня 1902. Др. Кос і Товариші. — (Палата посів, 162 засїданє XVII. сесиї 23. жовтня 1902. сторона 14898).

Розбишацтво.

Тогди, коли єще не було порядних судів, коли не було жандармів нї війска, коли отже розбишаки гнїздили ся по лїсах і безкарно нападали на людий, тогди нїхто не гадав навіть, що тепер, коли маємо суди, жандармів і війско, розбишацтво буде цвисти так, як єще нїколи. Тим розбишакам, котрі колись були узброєні тілько в палки і ножі, навіть не снило ся, що колись будуть розбишаки, котрі з гарматами будуть нападати на міста і на цїлї краї.

Такий розбишацкий похід — без виповідженя війни, відбув ся недавно до Хін. Роззухвалені сим нападом деякі держави, напали тепер — також без виповідженя війни, на оден край в Америцї.

Про Венецуелю ми вже раз згадували в нашій ґазетї. Там була революция против президента Кастра, котра край страшно знищила. Нарештї Кастро розбив війска противників і зачав заводити лад в краю. Та не довго край мав спокій. Заки венецуельский народ прийшов до себе, звалилась на него нова біда. Анґлїйске і нїмецке правительство зажадало, аби Венецуеля до 48 годин заплатила за страти і шкоди, які в часї революциї потерпіли ті Анґлїйцї і Нїмцї, котрі в Венецуельскім краю мали склепи, фабрики і желїзницї.

Президент Кастро хотїв насамперед порахувати, чи Нїмцї не забогато жадають, та чи потерпівші заслугують на відшкодованє, бо многі з них брали участь в бунтї і на відшкодованє не заслугують. Хто прийшов до чужого краю, і там, замість сидїти тихо, робив бунт, той сам собі винен, що при здавленю бунту стратив; такому належить ся не відшкодованє, але суха гиляка.

Президент Кастро не відповів до 48 годин на жаданє Нїмців і Анґлїйців, отже ті зараз напали на майно Венецуелї. Підступом напали на венецуельскі кораблї, забрали їх та затопили. Корабельна служба ледво спасла ся бігством і уратувала житє. Анґлїйскі і нїмецкі кораблї обсадили венецуельскі береги, аби чужі кораблї не мали приступу до краю, та аби в той спосіб убити венецуельску торговлю.

Але мало того, Нїмецкі і анґлїйскі кораблї забрали ся до роботи гарматами, та зачали бомбардувати одно місто на березї Венецуелї. При тім убили свого чоловіка, бо при тім бомбардованю погиб оден Нїмець.

Як ся справа скінчить ся, поки що годї предвидїти. Може будемо мати нову війну, бо венецуельский народ лагодить ся до оборони против сего розбишацкого нападу на їх землю.

ВІЙСКО.

Інтерпеляция посла Зайца до міністра судівництва. (Протокол 151. засїданя XVII сесиї 11. червня 1902 стор. 13.935). Віденьский прокуратор сконфіскував статью „Війскове житє“.

(кінець).

Вартість мілїтаризму.

В касарнях сидить постійно двіста тисячів австрийских горожан відтягнених через три роки від пожиточної працї. О скороченю війскової служби правительство не хоче чути. Противно. В 1896 роцї піднесено службу ляндвери з 14 місяців на 3 роки. Через те пропадає маса сили народної.

Хлопи зітхають за здоровими силами робучими, а тимчасом найсильнїйші і найздоровійші сидять в касарнях. Тисячі навіть по скінченю служби не вертають до свого занятя, але їдуть до жандармериї, поліциї, фінацвахів, і т. д.

Чи потрібна така довга служба?

В Нїмеччинї заведено дволїтну війскову службу. Французкий і голєндерский міністер війни признали, що однорічна служба достаточно вправить вояка. Франция є також війсковою державою. Коли там вистане рік служби, то і у нас повинно се вистати.

Така школа, яку мають ерзацрезервісти, булаби цілком достаточна. В Швайцариї жовнїри не мають иншої школи. Аби жовнїр міг добре бити ся, до того не треба довголїтної муштри. Гішпанія мала на Кубі жовнїрів, що довго служили. Америка зібралас вos війско в послїдній хвили з улиці. Се війско без великого труду, побило Гішпанців. Бури цілком не мали війска, тілько ляндштурм. Ті хлопи більше як два роки тримали Анґлїйців з далека від себе. Анґлїя має заводових жовнїрів, для котрих війна є ремеслом Ріжниця така: Бури боронили свою свободу і свою батьківщину; они знали за що они бють ся. Они знають свій край, а се при нинїшнім оружию є найважнїйше.

Ґвери бють на пївтретя кільометрів. На мінуту мож вистрілити 50 до 60 разів. На 12 стрілів на мінуту жовнїр може єще мірити. Коли збита ворожа кольона важить ся на вільне поле, то мала жмінка укритих стрільцїв може єї змести градом куль. Нинї в війнї помагають тілько знанє околицї і проворність поодиноких жовнїрів. Се є дуже зле, що у нас занедбують народну школу і бракуючого духа хочуть заступити війсковою муштрою. Лискучі ґузики і зручне „керт айх“ на війнї цілком не поможуть. В додатку, чого не навчить ся Івась, до того вже Іван не дасть ся вимуштрувати.

Ми маємо 50 тисячів кавалериї. Але люди, що розуміють справу кажуть, що она нїчого не варта. Як прийде інфантерия, то всїх уланів вистріляє до одного Нащо отже тримати се війско? А оно тілько коштує!

Коли маємо мир, то се не заслуга закованого в збрую сьвіта. Нинї не дасть ся обчислити, як війна скінчить ся; она готова захитати і повалити трон, бо і народи тепер не такі, як давнїйше.

Австрия не потребує бояти ся нападу. Від нас не потребує нїчого нїяка держава. Росия має досить клопоту зі своїми Поляками; она не хоче брати в додатку австрийских Поляків. Протестантска Нїмеччина має досить зі своєю католицкою і польскою бідою, і не хоче єї збільшати мілїонами австрийских католиків і Славян. Італії і полумертвої Туреччини також не потребуємо бояти ся навіть без нинїшного мілїтаризму. Чорногорський Микита або сербский Александер не перепудить нас, хоч би ми цілком не мали війска.

Але-ж — скажуть нам — ми є „великою державою“. О, ми велика держава. Коли на Креті булй розрухи, то ми, яко велика держава, також взяли участь в „европейскій музиці“. Сей „шпас“ коштував нас 30 мілїонів корон. Але коли розходило ся о се, що з Кретою зробити, то нам казали — мовчати.

В Америці змасакровано кількадесять наших робітників. Але з тої причини міністер заграничних справ навіть пальцем не кивнув. Коли-ж єго притиснено, і він зажадав від американьского правительства відшкодованя, то єму заграли на носї. За те ми знов позволили собі взяти участь в нападї на Хіни. Се знов коштувало нас кілька мілїонів. Инші держави розділили між себе добич, а ми дістали кавальчик ґрунту на відбудованє збомбардованого посольства. Отже нащо цїле се удаванє великої держави з нечуваними коштами на мілїтаризм, котрий всїх нас незабаром проковтне? Прецїнь сила держави є в просьвітї і в господарскім розвою народу.

Народна мілїция.

Коли нинїшний мілїтаризм є непотрібний, то тим єще не кажемо, що нам не треба нїякої оборони. Швайцария не має мілїтаризму, а мимо того она є оборонена лїпше, як инші держави. Нехай отже заведуть у нас швайцарску систему оборони, то є народну мілїцию.

Зашпаровані в сей спосіб мілїони нехай будуть обернені на поправу народної господарки, на двигненє працюючого народу, на народну просьвіту, а тогди будемо мати більшу силу до оборони як тепер. Через те охоронимо наших братів і синів від мук нинїшного війскового житя.

Найлїпші ґвери не поможуть нїчого, коли їх двигають тупі маси нуждарів, котрі немають сили до війни. Не поможе нїчого ґвер в руцї невдоволеного, котрого ріжні кривди пруть до бунту. Поперед всего треба усунути сї кривди. Але се буде можливе, коли усуне ся найбільшу кривду, ненасичений мілїтаризм.

Війскове житє.

Хто з тих, що служив, не числив днїв і годин війскової служби, які єще треба було відбувати?! Довгі се були лїта, довгі місяцї, а найдовші були послїдні дни. Житя не уприємнювали, анї не скріпляли любови до мілїтаризму тисячні „ґфири“, машинально повторювана команда, рапорти, айнцельарешти, касарняки, крумшлїшен і анбінден. Не одному се так доїхало, що не витримав.

Простий вояк, „ґемайнер“ є в дїйсности без права; він має слїпо слухати. Абтайлюнґскомандат має право карати такими способами, що пригадують часи тортур.

Далї є безлїч кар неприписаних нїяким реґуляміном, котрих не виконує абтайлюнґскомандант, але кождий старший, почавши від фрайтра; здичіла старшина може сими карами довести чоловіка до роспуки. Жовнїр може бешверувати ся, але котрий важив ся се зробити, мігби о тім богато розповісти.

Такі кари, як айнцельарест руйнують здоровлє. Такі арешт є три метри довгий а менше як 2 метри широкий. Лежить ся на деревляній причи; до прикритя служить коц. Окрім того є путня і кібель. Воздух і сьвітло доходить через вікно, що має три четвертини квадратового метра. Що два дни арешт затемнюють, замикаючи вікно дошкою. Кождого другого дня мучать арештанта операцією, що називаєсь „крумшлїсен“. Одного дня арештант дістає меншу менажу, а на другий тілько комісняка і воду. В арештї не палять.

„Анбінден“, при котрім праву руку приковують до кістки лївої ноги, треває звичайно шість годин. Найстрашнїйшою мукою і найпідлїйшим способом караня є „анбінден“. Се останок з часів туртур.

Мучителї вязали колись своїй жертві руки на хребтї, привязували до них мотуз і через колїсце на пали тягли жертву до гори, так що она висїла в воздусї за руки звязані з заду. „Анбінден“ є подібне, тілько що жертва є при кістках ніг привязана до муру або до стовпа і за руки так високо піднесена до гори, що тілько пальцями ніг доторкаєсь землї. Звичайно привязують так на дві години Таке анбінден не всї можуть видержати. Богато пошалїло з того, а навіть померло. Така операция безчестить і є негідна мужчини. Анбінден доводить до здичіня так караного як і того, хто сю кару виконує і вже з тої повинна бути скасована. Кождий абтайлюнґскомандант має право карати такою страшною карою, а се не повинно бути.

Неменше люті суть неурядові кари. Кажуть робити „лявфшріт“ так довго, аж кількох впаде без духа; двацять раз або частїйше робити „кнїбайґе“ або викидати перед себе ґвером, аж сустави і жили відмовлять служби. Хто був в війску, той знає, як без засуду і без кари карають і мучать жовнїрів. Чи-ж диво, що так богато жовнїрів стараєсь увільнити ся від війскової служби дезерцією або самовбийством?

Страйкові процеси.

Строгий вирок. В великім страйковім процесї проти 232 селян з Цаповець, Слобідки і Бураківки залїщицкого повіту, який відбув ся в Тернополи, запав слїдуючий вирок: З 232 обжалуваних узнано аж 190 винними злочину публичного насиля і засуджено на кару тяжкої вязницї від 1 до 5 місяців. З прочих об-

жалуваних узнано 5 винними, а то: одного за § 3 коал. зак., решту за провину збіговиска і засуджено на 10 днів до 3 тижнів арешту. Вкінци одного обжалуваного відступлено до повітового суду до дальшого карного поступованя за звичайне переступство а прочих 35 жінок і дітий увільнено від всякої вини і кари. Той строгий засуд оголошено доперва в суботу о год. пів до 5 по пол. Від всіх повисших засуд'в зголосили пп. оборонці жалобу неважности.

При тій нагоді годить ся нам згадати, яка правда іде в справозданях нашого намістництва до віденьского правительства.

Вже в часї страйкової дебати в парляменті виказали рускі посли, що інформациї президента мінїстрів про страйки в Галичинї були переважно односторонні і прямо фальшиві бо походили від галицко-польского правительства. Неправдивість тих інформаций виявилась ще більше на основі переведених судових розправ, особливо недавної страйкової розправи в Тернополи. Віденьска „Zeit“, оден з найповажнїйших дневників в Австриї, приносить в тій справі в числї з 14 с. м. цікаві річи з котрих виймаємо, що найважнїйше: Др. Кербер сказав в парляментї дня 28 жовтня: „Число ранених було дуже незначне, а ранені вилїчили ся цїлком“.

Але вже 4-ого того самого місяця порубаний шаблями Франко Скочиліс з Якторова помер наслїдком ран. Інформатор з галицкого намістництва уважав імовірно за рану лиш се, що хтось є галицким хлопом і думає, що вилїчив ся із сего.

Др. Кербер сказав: „Число увязнених, первісно 440, тепер, по відчисленю щойно засуджених, 27, з чого против 15 веде ся процес, являє ся будь-що-будь велике, а окрім того полишаєсь ще 350 карних случаїв...“

На ділї було чотири тисячі „первісно увязнених“. Намісництво важило ся донести лише про 350 остальних карних случаїв, а прецї від того часу засуджено більше як тисяч хлопів!

Д-р Кербер сказав: „Дня 28. липня надтягли до Юзефівки численні ватаги із сусїдного села Бураківки, пов. заліщицкого, щоби прогнати гуцулів, що працювали на паньским лані, і не хотїли мимо приказу жандармериї розійти ся, наслїдком чого 137 увязнено, але не заковано. Уміщено їх в сухій стодолї, давано їм харч; перед насьпівшим комісарем староства Кудельским, котрий питав їх про поведенє з ними, не жалували ся зовсїм“.

Сей виказ президента мінїстрів, зглядно галицкого намісництва, противить ся різко зізнаню жандарма, яке той зложив під присягою і потвердив ним заміти руских послів. Він сказав, що арештував товпу в сей спосіб, що окружив людий гузарами, щоби нїхто не міг утечи. Повів їх відтак на двірске подвірє. Що могло ввійти ся до стодоли, замкнув їх там, а прочих звязав чвірками шнурами, бо не мав тілько ланцухів, і так пігнав їх другого дня до Чорткова! Жандарм Кароль Малек сьмів так запечечити галицкому намісникови! Той жандарм закінчив свої зізнаня заміткою: „Люди повинні бути минї вдячними, бо могло ще гірше з ними бути“.

Переслухано 232 обжалованих і доказове поступованє перемолочено в 5 днях і то в неприсутности обжалованих. Більшість між ними така бідна, що мусїли вертати домів, не ждучи на конець процесу. Їх число упало до 7. Позаяк обжаловані не мали гроша на готель, волочили ся в ночи по місті, а в день висипляли ся в суді. Коли котрого з них кликано до салї, мусїв єго возьний наперед будити А що був сонливий, не розумів звичайно задаваних питань і відповідав найбільші нїсенїтниці. Зізнаня многих обжалованих, починене них в слїдстві у власній обороні, обертано як обтяжаючі зізнаня против других. Головно на таких зізнанях опирали ся виводи прокуратора, мимо спротивленя оборонців. — Так пише „Zeit“, хоч спростованє промови д-ра Кербера можна подати єще далеко більше. За компромітацию свою п Кербер нехай подякує своїм галицким справоздавцям.

ДОПИСИ.

З Бучацкого.

В послїднім числї „Свободи“ в дописи з Новосїлки язловецкої зайшла похибка. Отже не о. Семака займаєсь горячо читальнею, а Василь Семак, 19 лїтний молодець. Під єго то проводом читальня процвитає.

Загальні збори польскої читальнї відбулись в четвер минувшого тижня. Наші латинники читають там „Dziennik Polski“, котрий є найбільшим приятелем панів і такий самий „Przedświt“. Говорят по польски так: „а то позицє міґізеці і кнїжкі“, або „заложми шпіґлєж“ і т. д. Се цїлком нова якась мова, хто має охоту, нехай єї вивчить ся.

Чортківщина.

Наші москвофіли плачуть, бо помер пан Сосулївки і радний Тадеуш Ноель. Він мав в своїй руцї „Кулко рольнїче“ і касу. Коли ми в 1901 році отворили читальню Просьвіти, то небіжчик купив собі чорну книжку і вписав до неї — як чорт грішну душу — всїх тих членів читальнї, про котрих донесли єму хруні-москвофіли. Як який чоловік прийшов зачим до двора, або до „кулка“ за грішми, то пан йшов насамперед дивити ся до чорної книжки, чи він там є вписаний. Як не було єго там, то було добре; як був, то лиш виганьбив. Як були вибори до сойму в 1901 році, то єго не вибрали виборцем, лиш Якима Куза і Андрея Пельвецкого, котрі дали голос на народного кандидата. Всїх, що голосували на сих двох, записано до чорної книжки. Як котрий з них прийшов на весну сапати кукурудзу за шульок, то пан казав їм йти до Пельвецкого і Куза, аби їм дали за шульок сапати Тих 17 господарів, що були винні гроші громадскій касї, а при виборах на него не голосували, завдав до суду. Писав він писав в чорній книжці, та не знав, що єго самого чорт так скоро запише в своїй чорній книжці.

Дай Боже, аби єще виздихали всї москвофіли, а руский народ лекше відітхнув би.

Чужинець.

Рогатинщина.

Читальня „Просьвіти“ в Підгородю, заснувала свою власну крамницю Всїх крамарів доокличних заохочує, щоб приступили до союза в цїли гуртовного спровадженя товару прямо від продуцентів, а доокличних братів-селян просить, щоб їдучи до ліса не минали рускої крамниці.

Рудеччина.

Хто попирає і розширює книжочки общества Качковского? Дня 10 с. м. відбували ся в Рудках довірочні збори національно-демократичної партиї. Хлопи москвофіли з Підгайчик і Коропужа відмавляли наших людей від на збори, а бігали до Виділу повітового депунциювати, з якого села люде ідуть на збори В надгороду за тоє обдаровували їх в Виділї повіт. календарями общества Качковского. Тепер вже всїм ясно стало, що то за партия тії москвофіли! А то они все на нас говорили, що нас Поляки підтримують, хотяй противно нас дуже переслїдували. Видко правда, що о них писали, що зробили згоду з Поляками.

Зі Стрийщини.

Вже була в „Свободі“ коротка згадка за бл п. о. Олексу Бобикевича, але годить ся згадати ширше, бо се справдї був чоловік, яких дуже мало. Був то чоловік так зелїзної волї, такого щирого патріотизму, такого незвичайного посьвященя для руского народу, що коли собі пригадаємо єго 13 лїтну діяльність в Стрию і в цїлім стрийскім повітї, то не можна надивуватись, як єму ставало тілько сили так много і на так ріжних полях трудитись без випочинку і жадними перешкодами не зражатись! Жадне добре патріотичне дїло не обійшлось без єго помочи і щирого труду, але особлива з найбільшою любовю і цїлим жаром своєї душі працював він через 13 лїт коло розвою читальнів і крамниць. Дві читальнї „Просьвіти“ в Стрию, богато читальнїв „Просьвіти“ в стрийскім повітї були єго любими дїтьми! Не було майже одної читальнї в нашім повітї, до котрої пок. о. Олекса не потрудив ся а все з цїкавим, мудро опрацьованим і прекрасно виголошеним викладом. Говорив з історії Руси-України, з наук природних а так зрозуміло, приступно і цїкаво, що всї розуміли і найтруднїйші наукові річи, длятого ожидали читальники єго приїзду з великою цїкавостию і щиро дякували за труд.

Перед 6-ти роками заложив покійний крамницю читальнї „Просьвіти“ на Ланах, де много труду і працї положив і не мало утратив здоровля. За єго приміром і заохотою та радою заснувались крамниці при читальнях „Просьвіти“ в Угерску, Дашаві, Конюхові, Добрянах, Лукавци Вижній і Нижній, 2 приватні рускі міщаньскі крамниці на Ланах (в Стрию), а всюди був на отворению, посвященю, всюди заохочував і подавав ради. Розвій читальнїв і крамниць, піднесенє сьвідомости рускої між міщанами стрийскими і селянами в повітї се єго заслуга, єго щира невсипуща праця. Длятого на похоронї єго виділисьмо щирі сльози в очах численно зібраних відпоручників читальнїв „Просьвіти“ з громад Добрян, Угерска, Лисятич, Братковець, Дашави, Завадова, Конюхова і мн. і. Видно не дармо трудив ся, видно що варто посьвятити труд і навіть житє для добра поневоленого рідного народу, бо єго праця принесе стократний плод для руско-української справи! Жив всего 38 лїт, але жив добре, та коби як найбільше наших людей ішло за єго приміром!

Честь памяти доброго робітника, честь сердечному синови Руси-України!

Л. Г. читальник.

НОВИНКИ.

— **Сойм** скликаний на день 29 грудня.

— **Сіль.** Не досить на тім, що за сіль, котра повинна коштувати 6 сотиків, платимо солоно, бо 22 сотиків, не досить на тім, що держава заробляє такі величезні гроші на найбіднїйших жебраках, для котрих сіль є одинокою омастою пісної страви — ще й доплачувати мусимо за те, що пани в виділї краєвім не контролюють своїх урядників Оден урядник в сільнім бюрі так добре продавав сіль, що на спілку з жидом обікрав край на 63 тисячів корон; Отже не лиш на війско, на урядників, на школи, не лиш на ріжні потрібні і непотрібні річи несемо до податкового уряду наш гріш, але єще на се, аби злодій міг украсти 63 тисячів корон.

— **Фабрикат гармат** Круп помер. Круп котрий оногди помер, мав в Нїмеччинї найбільшу в сьвітї фабрику гармат. В єго фабрициї зроблено доси 38 тисячів гармат. На гарматах заробив він гарний маєток, бо тисячі міліонів. Кажуть, що він не умер, тілько застрілив ся, бо соціялїстичні ґазети оголосили, що він на однім італїйскім острові виправляв дуже негарні річи з дївчатами.

— **Найновійший вибір** посла до ради державної з округа Стрий-Дрогобич-Жидачів, повинен бути уневажнений, бо Давидяк дістав 346 голосів, а Старженьский тілько 337 голосів. Руский кандидат упав тому, бо єму комісиї поуневажнювали голоси. Рускі виборці внесли протест, котрий очивидно кривди не направить. Більшість державної ради тримає з поляками, отже не схоче робити прикрости полякам, не схоче уневажнити вибору.

— **Скалат.** Добре „Свобода“ писала в послїднім ч., що вибори до ради повіт. нам вже на карку. Пильнуймо ся братя селяне, не дивім ся якого обряду селянин, но чи честний. Вже пани (одна часть) урадили, що маршалком буде брат намістника, віцемаршалком дїдич з Турівки. Староста, котрий эсть колєґою намістника, має ті вибори гладко перепровадити. Також не мають допустити жадного руского сьвященика до ради повітової, хоч селяне і декотрі малі дїдичі суть за тим. Маршалок Захурский каже, що не хоче бути дальше маршалком, бо знає, що пани инакше собі без него урадили. Не знаємо, в котру сторону пійдуть др. Розеншток і др. Єрліх? Пильнуймо ся братя селяне! Паматаймо за правибори повітові.

— **Закупно тютюну** з сегорічного збору в Галичині і Буковині буде відбувати ся від дня 1. грудня 1902 до 30. січня 1903 в урядах для закупна тютюну в Борщеві, Ягольници і Заболотові, а в Монастирисках від 1. до 31. грудня сего року.

— **Кіньске мясо.** В великих містах їдять люде кіньске мясо, бо на волове мясо, на гуску чи курку не годні спромогчи ся. В Берлинї різники бють річно 13 тисячів коний. В Парижи є 250 яток з кіньским мясом. Над такою яткою, де продають конину, мусять бути вивіска з кіньскою головою. В Парижи з'їдають річно 30 тисячів коний.

3 Сокаля. Дня 18 н. ст. грудня в четвер, відбудуть ся перші загальні збори Товариства „Шкільна поміч в Сокали“ в домі руского касина о год. 1-шій. Просить ся патріотів з повіту о численну участь.

— **Польска ґаката.** Доптанє прав руского народу знов викликало острий протест Русинів. Сими днями всї студенти університету мали зложити приреченє що будуть придержуватись університетских приписів. Русини зажадали, аби роту, на яку складаєсь се приреченє, відчитано їм по руски, бо они по польски не розуміють. Коли ректор університету заявив, що роту відчитає лише по польски, рускі студенти вийшли і приреченя не зложили; ті, котрі вже

передтим були се приречене зложили, відкликали его.

Приречене зложив на польску роту і не відкликав его Барвіньский, син посла Барвіньского.

— **Земля запалась.** В Гішпанії запалась земля в однім місцевости на просторони чотирох кільометрів. Кілька домів щезло в пропасти. Народ спас ся бігством.

— **Сіль для худоби.** Міністер фінансів вніс в державній раді предложене в справі зміни закона о видаваню соли для худоби по знижених цінах. Сіль, що доси коштувала 10 К., має продаватись по 6 К.

— **В Богородчан.** Скликане на день 16 н. ст. грудня віче відкликає ся на второк дня 23. н. ст. грудня о год. 11 рано в сали повітової ради в Богородчанах з тої причини, шо ц. к. старосто зажадало подання змісту рефератів (Се новий старостиньский подвиг, бо доси все і всюди в Австриї вистарчав звичайний порядок дневний. — Ред.) так пізно, що годі було їх так скоро дістати від референтів замісце вих та предложити старосту на 48 годин перед вічем.

За скликуючий комітет: *О. В. Паук.*

Ціна збіжа і плодів господарских.

Ціна збіжа у Львові. В остатних днях платили за 50 кільоґрамів: пшениці 8·00—08 20; жита 6·50—6·75; ячменю пашового 5·25—5·75; ячменю броварного 5·75—6 25; вівса 6·20—6·40; ріпаку 9·50—09·75; гороху пашового 6 50 до 6·75; гороху до вареня 7 50—10·00; вики 5·75 до 6·—; бобику 5 75—6·—; гречки 0 00—0.00; кукурузи 6 20—6·40; конюшини червоної 55 00 до 75.00; білої 75·00—125·00; шведскої 115·—до 145·—; тимотки 25 00—32·00 корон.

Ціна безрог в Відни. На торг сего тиждня привезено 10.470 штук свиний. За тучні свині платили 104 до 1 06 сот., за середні і старі 98 до 102 сот., за легкі 90 до 96 сот., поросята 70 до 86 сот. за кільоґрам живої ваги.

Худоби зігнано на віденьский торг 4651 штук, з того з Галичини і Буковини 667. З галицких волів спродано 224 штук по 56 до 67 к.; 283 по 68 до 75 кор.; 23 по 76 до 83 кор; Бугаї товсті продавано по 58 до 74 к.; корови товсті по 54 до 66 к. Худу худобу продавано по 40 до 56 к. — Все за сотнар метричний живої ваги.

Важне для хорів при Читальнях!

Вийшов збірник пісень на чотири голоси: Сей збірник п. з. „Наша Дума" складає ся з двох частий для хору мішаного і мужеского. Кожда часть числить 25 ріжних народних пісень. Збірник „Наша Дума" можна набути в Канцелярії Товариства „Просьвіти" у Львові ринок ч. 10. по ціні 2 кор. 75 сот з пересилкою почтовою. Без пересилки коштує 2 К. 50 с.

Висилає ся **тілько** за попередним надісланем належитости: всякі инші замовлення позістануть неувзгляднені.

З друкарні Народової (Манецких), Львів, Коперника ч. 9.